

**Προστασία
της Φύσης**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ:

Κύθηρα

**Συμμετοχή στην πρόληψη
των δασικών πυρκαγιών**

Οι δασικές πυρκαγιές στα Κύθηρα και η πρόληψή τους

Οι φιλικοί και ήσυχοι άνθρωποι, οι γραφικοί οικισμοί, η ιδιαίτερη βλάστηση και τα όμορφα τοπία συνθέτουν τη μοναδικότητα των Κυθήρων, ομορφαίνουν τη ζωή των κατοίκων και κάνουν τους επισκέπτες χαρούμενους για την επιλογή τους να περάσουν τις καλοκαιρινές διακοπές τους στο νησί.

Όμως, σχεδόν κάθε χρόνο, η αρμονία και η γαλήνη διαταράσσονται από κάποιες δασικές πυρκαγιές που απειλούν κατοίκους, επισκέπτες, κατοικίες, υποδομές και καλλιέργειες και αφήνουν πληγές που χρειάζονται χρόνο για να κλείσουν. Έτσι, οι πυρκαγιές αποτελούν ένα σημαντικό κίνδυνο για το νησί, τη ζωή και τον τουρισμό του. Η ανάγκη για την πρόληψή τους είναι περισσότερο από προφανής και σε αυτή μπορούν και πρέπει να συμβάλλουν όλοι. Για να γίνει όμως αυτό αποτελεσματικά πρέπει να έχουμε κάποιες βασικές αλλά σημαντικές γνώσεις που για πολλούς δεν είναι προφανείς.

Να μην ξεκινήσει η πυρκαγιά!

Οι πυρκαγιές ξεκινούν στην καύσιμη ύλη που είναι στο έδαφος, κυρίως στον φυλλοτάπητα και τα χόρτα, και στη συνέχεια εξαπλώνονται και στα φρύγανα, τους θάμνους και τα δένδρα. Όσο πιο ξερά είναι τα χόρτα και τα ξερά φύλλα τόσο ευκολότερα μια πηγή θερμότητας πάνω σε αυτά, όπως ένα αποσείγαρο, μια σπίθα από ηλεκτροσυγκόλληση ή ψησταριά, μπορεί να ξεκινήσει τις πρώτες φλόγες. Έτσι, το καλοκαίρι που τα χόρτα ξεραίνονται και κιτρινίζουν, η

Τα κύρια αίτια των δασικών πυρκαγιών

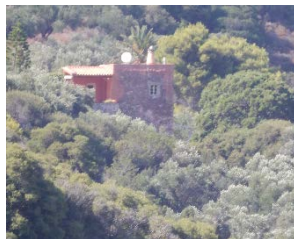
- A. Φυσικά αίτια
 - Κεραυνοί
 - Ηφαίστεια
 - Σπινθήρες από πτώση βράχων σε βράχους
- B. Ανθρωπογενή αίτια
 - Τυχαία
 - ο Πραγματικά ατυχήματα
 - εκρήξεις
 - αυτοκινητιστικά ατυχήματα
 - φωτιές σε κατοικίες, βιομηχανίες κλπ.
 - ο Αμέλεια
 - τσιγάρα, σπύρτα
 - καύση χόρτων και ξερόκλαδων (π.χ. καλαμιά σε σπαγρούς)
 - καύση απορριμμάτων ("χωματερές", ιδιώτες.)
 - δασική αναψυχή (εκδρομείς, κατασκηνωτές, κυνηγοί κλπ.)
 - εργαζόμενοι στην ύπαιθρο (π.χ. υλοτόμοι (αλυσοπρίονα)
 - μελισσοπαραγωγοί (κάπνισμα μελισσών, εξαγωγή μελιού)
 - σπινθήρες μηχανών (μπουλντόζες, θεριζοαλωνιστικές κλπ.)
 - τροχοί κοπής, ηλεκτροκολλήσεις, κλπ.
 - σπινθήρες από τραίνα (μηχανές, φρένα)
 - γραμμές μεταφοράς ρεύματος (σπινθήρες, βραχυκυκλώματα)
 - καταλύτες και εξατμίσεις αυτοκινήτων
 - βολές στρατού
 - Με πρόθεση (εμπρησμοί)
 - ο Διανοητικά ανάπηροι, ψυχασθενείς, πυρομανείς κλπ.
 - ο Προμελετημένοι εμπρησμοί (ύπαρξη κινήτρων)
 - κτηματικά οφέλη
 - πολιτική αστάθεια
 - εκδίκηση
 - "βελτίωση" βοσκοτόπων από βοσκούς
 - αλλαγές χρήσεων γης (π.χ. "καθαρισμός" γης για αγροτική καλλιέργεια, λατομεία, οικιστική ανάπτυξη κ.λπ.)
 - κунήγι (βελτίωση πρόσβασης, βελτίωση συνθηκών για την άγρια πανίδα)

έλλειψη βροχής και η χαμηλή υγρασία της ατμόσφαιρας ξεραίνουν τη νεκρή καύσιμη ύλη στο έδαφος και οι θάμνοι έχουν μειωμένη υγρασία στα φύλλα τους, κάθε απροσεξία μπορεί να οδηγήσει σε πυρκαγιά. Όταν μάλιστα φυσάει και ισχυρός άνεμος τότε η εξάπλωση της πυρκαγιάς μπορεί να είναι πολύ γρήγορη και η έντασή της πολύ μεγάλη. Οι μεγαλύτερες και πιο καταστροφικές πυρκαγιές στα Κύθηρα έχουν συμβεί τον Ιούνιο, τον Ιούλιο και τον Αύγουστο.

Για να μην ξεκινήσει λοιπόν μια πυρκαγιά, ο καθένας μας πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός με κάθε πηγή θερμότητας στην ύπαιθρο. Τα αίτια των πυρκαγιών είναι πολλά και τα περισσότερα αφορούν αμέλεια, ιδίως κάτω από συνθήκες υψηλού κινδύνου. Η προσοχή μας όμως για να μην γίνουμε εμείς εμπρηστές από αμέλεια δεν αρκεί. Οφείλουμε να ενημερώσουμε ευγενικά για τον κίνδυνο όποιον ενεργεί με τρόπο που μπορεί να οδηγήσει σε έναρξη (π.χ. καύση υπολειμμάτων κλαδέματος ή χόρτων ενώ φυσάει, άναμμα ψησταριάς κοντά σε βλάστηση) και σε περίπτωση μη συμμόρφωσης να ενημερώσουμε τηλεφωνικά το Πυροσβεστικό Σώμα στον αριθμό 199. Στον αριθμό 199, βέβαια, πρέπει να καλέσουμε αμέσως σε περίπτωση που αντιληφθούμε ότι κάπου έχει ξεκινήσει μια νέα πυρκαγιά, δίνοντας όσες πληροφορίες μας ζητηθούν για τη θέση και τις συνθήκες. Είναι σημαντικό να μην θεωρήσουμε ότι θα έχει τηλεφωνήσει κάποιος άλλος.

Να μειώσουμε την πιθανότητα καταστροφής

Όταν μια πυρκαγιά λάβει διαστάσεις ο απαιτούμενος αριθμός δασοπυροσβεστικών μέσων για την καταστολή της αυξάνεται κατακόρυφα. Το μέγεθος των πυροσβεστικών δυνάμεων στα Κύθηρα είναι δεδομένο και η άφιξη ενισχύσεων είτε με την μορφή εναέριων δασοπυροσβεστικών μέσων είτε με ακτοπλοϊκή μεταφορά πυροσβεστικών οχημάτων απαιτεί χρόνο. Εν τω μεταξύ, αυξάνεται η πιθανότητα καταστροφών σε κατοικίες, επιχειρήσεις, καλλιέργειες και δασικές εκτάσεις, αλλά και ο κίνδυνος για την υγεία και τη ζωή ανθρώπων που μπορεί να βρεθούν στο δρόμο της πυρκαγιάς. Η μείωση αυτής της πιθανότητας είναι δυνατή αν λάβουμε μέτρα πριν από την αντιτυρική περίοδο. Τα δύο σημαντικότερα είναι η απόκτηση με κάθε ευκαιρία γνώσεων για τις πυρκαγιές και η εφαρμογή αυτών στο να ετοιμάσουμε την κατοικία μας για την περίπτωση που θα εκτεθεί σε μια πυρκαγιά, ειδικά όταν αυτή είναι κοντά σε βλάστηση. Μια καλά ετοιμασμένη κατοικία εκτός από το ότι κινδυνεύει πολύ λιγότερο να καταστραφεί, μπορεί να αποτελέσει καταφύγιο για τους ιδιοκτήτες και τυχόν επισκέπτες σε περίπτωση αδυναμίας απομάκρυνσης.

Προετοιμασία κατοικίας

Σημαντικό ρόλο για την πιθανότητα μιας κατοικίας να γλυτώσει σε περίπτωση πυρκαγιάς παίζουν τα υλικά κατασκευής της, η τοποθεσία, η βλάστηση που υπάρχει γύρω της, η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης πυροσβεστικών οχημάτων σε αυτήν και βέβαια η αντίδραση των ιδιοκτητών την ώρα της πυρκαγιάς. Γενικά, μία κατοικία είναι τόσο ευάλωτη όσο το πιο αδύναμο σημείο της. Πρέπει λοιπόν να αξιολογήσουμε τις τυχόν αδυναμίες της κατοικίας και να κάνουμε βελτιώσεις όπου είναι δυνατόν, οπωσδήποτε πριν από την αντιτυρική περίοδο.

Όσον αφορά τη βλάστηση, αυτή πρέπει να είναι σε τέτοια απόσταση από την κατοικία ώστε οι φλόγες να μην την ακουμπήσουν. Η σημαντικότερη ζώνη επέμβασης στη βλάστηση είναι 10 μέτρα γύρω από την κατοικία, ιδίως προς την κατεύθυνση από την οποία συνήθως φυσάει ο άνεμος. Στα Κύθηρα, κατά το θέρος επικρατούν κυρίως άνεμοι από βορειοδυτική κατεύθυνση και δευτερευόντως από Δυτική.

- Αρχικά, αφαιρούμε τη νεκρή βιομάζα που είναι στο έδαφος (κλαδιά, βελόνες, ξερά χόρτα) και καθαρίζουμε τη στέγη από οτιδήποτε εύφλεκτο.
- Σε επίπεδο έδαφος οι θάμνοι πρέπει να απέχουν μεταξύ τους όσο δύο φορές το ύψος τους, δηλαδή θάμνοι ύψους 1 μέτρου να απέχουν 2 μέτρα μεταξύ τους. Εάν υπάρχει σημαντική κλίση η απόστασή τους πρέπει να είναι μεγαλύτερη (για κλίση 20-40% πρέπει να είναι 4 φορές το ύψος των θάμνων).
- Τα χαμηλότερα κλαδιά υψηλών δένδρων πρέπει να κλαδεύονται έως ύψος 2,5 μέτρων τουλάχιστον.

Μερικές προτάσεις για τις επιλογές βλάστησης, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τις τοπικές συνθήκες (έδαφος, δυνατότητα ποτίσματος, αισθητική, κλπ.) και τη δασική νομοθεσία:

- Διατηρούμε «πράσινη βλάστηση» δίπλα στο σπίτι (π.χ. γκαζόν, οπωροφόρα δένδρα, μουριές, σκυκιές, κ.λπ).
- **Αποφεύγουμε** εύφλεκτα είδη **για δημιουργία φρακτών**, όπως κυπαρίσσι, αγριοκυπάρισσο, τούγια, λείλαντ, δενδρολίβανο. **Προτιμούμε** πικροδάφνη, λεβάντα, αγγελική, και αναρριχώμενα είδη όπως κισσό, αγιόκλημα, αμπέλι, κ.λπ.
- Για τον **κήπο επιλέγουμε** είδη όπως λεβάντα, γεράνι, αρτεμισία, λιγούστρο, δάφνη, αγριοκερασιά, αμυγδαλιά, δρυ, σφένδαμο και **αποφεύγουμε** ευκάλυπτο, χαλέπιο και τραχεία πεύκη, Αν θέλουμε οπωσδήποτε πεύκο προτιμούμε την κουκουναριά.

Όσον αφορά τη θέση, μια κατοικία κτισμένη σε περιοχή με μεγάλη κλίση, και ιδίως μέσα σε χαράδρα, οπωσδήποτε κινδυνεύει πολύ περισσότερο από μια κατοικία σε επίπεδο έδαφος. Η κλίση ευνοεί την εξάπλωση της πυρκαγιάς και φέρνει τις φλόγες πλησιέστερα στην κατοικία.

Ο τρόπος και τα υλικά κατασκευής της κατοικίας είναι καθοριστικά για την τρωτότητά της. Μια κατοικία με επίπεδη στέγη από μπετόν ή σκεπή με κεραμίδια πάνω σε άφλεκτο βάση, τοιχοποιία από άφλεκτα υλικά, με παράθυρα που έχουν διπλά τζάμια, μη εύφλεκτα κουφώματα και παντζούρια (π.χ. αλουμίνιου), δύσκολα θα καεί αν ο ιδιοκτήτης έχει φροντίσει να μην εισέλθουν καύτρες κατά την ώρα της πυρκαγιάς, έχοντας τοποθετήσει από πριν μεταλλικές σίτες σε ανοίγματα (π.χ. σε καπνοδόχο) και βέβαια κλείνοντας τα παράθυρα. Αντίθετα, μια στέγη με κεραμίδια πάνω σε μεταλλικό ή ξύλινο σκελετό καλυμμένο με σανίδες ραμποτέ και πισσόχαρτο, αποτελεί συχνά την αχίλλειο πτέρνα της κατοικίας.

Επίσης, είναι πολύ σημαντικά στοιχεία ασφάλειας η καλή πρόσβαση για πυροσβεστικά οχήματα, η ύπαρξη διαθέσιμου νερού (μεγάλη δεξαμενή, πισίνα) και αντλίας τροφοδοτούμενης από ηλεκτρογεννήτρια, η διαθεσιμότητα χειρωνακτικών εργαλείων (επινώτιος πυροσβεστήρας ή ψεκαστήρας, τσάπες, φτυάρια, τσεκούρια, τσουγκράνες) και, στην ιδανική περίπτωση, η ύπαρξη συστήματος αυτόματης πυρόσβεσης με καταιονιστήρες (sprinklers) εξωτερικά της κατοικίας.

Προετοιμασία κατοίκων

Η προετοιμασία των κατοίκων περιλαμβάνει την κατανόηση της απειλής που συνεπάγεται μια πυρκαγιά για τις κατοικίες αλλά ακόμη και για την ανθρώπινη ζωή. Αυτή η κατανόηση δίνει το κίνητρο για την πρόληψη, για τη βελτίωση της ασφάλειας της κατοικίας αλλά και για την απόκτηση γνώσεων ως προς τον τρόπο αντίδρασης σε περίπτωση πυρκαγιάς. Το πώς ενεργούμε σε μια τέτοια περίπτωση είναι καθοριστικό για το αν θα κινδυνέψουμε εμείς και η κατοικία μας. Πρέπει λοιπόν να γνωρίζουμε ότι:

- Αν υπάρξουν οδηγίες για απομάκρυνση από τις αρχές (π.χ. μέσω μηνύματος στο κινητό μας τηλέφωνο) τις ακολουθούμε, εφόσον βέβαια είμαστε σίγουροι ότι ο δρόμος διαφυγής είναι ασφαλής. Σε μια τέτοια περίπτωση φροντίζουμε πρώτα να κλείσουμε τις πόρτες και τα παράθυρα της κατοικίας μας και να κατεβάσουμε τον κεντρικό διακόπτη του ρεύματος. Αφήνοντας ανοικτή την είσοδο της αυλής διευκολύνουμε την είσοδο πυροσβεστών που ίσως χρειαστεί να επέμβουν.
- Αν δεν υπάρχουν οδηγίες, η διαφυγή από την κατοικία μας προς ασφαλή χώρο παραμένει η ενδεδειγμένη επιλογή, ιδίως εάν υπάρχουν μαζί μας μικρά παιδιά, ή ηλικιωμένα άτομα που έχουν προβλήματα υγείας. Για να παραμείνουμε στην κατοικία μας πρέπει να λάβουμε υπόψη αν αυτή είναι ασφαλής σε σχέση και με την ένταση της πυρκαγιάς. Επίσης επιλέγουμε να παραμείνουμε αν δεν είμαστε σίγουροι ότι μπορούμε να απομακρυνθούμε με ασφάλεια. Είναι προφανές ότι η εκ των προτέρων προετοιμασία της κατοικίας αυξάνει την ασφάλειά μας αν μείνουμε, αλλά και την πιθανότητα να μην καταστραφεί.
- Το σημαντικότερο είναι ότι οι αποφάσεις μας πρέπει να είναι γρήγορες, βασισμένες στον κανόνα: «Μείνε σε μια καλά προετοιμασμένη κατοικία για να την υπερασπίσεις και να σε προστατεύσει, ή φύγε νωρίς. Για κανένα λόγο μην περιμένεις να αποφασίσεις την τελευταία στιγμή». Επίσης πρέπει να γνωρίζουμε ότι οι περισσότεροι θάνατοι από δασικές πυρκαγιές συμβαίνουν σε ανοικτό χώρο γιατί τα θύματα είναι αναγκασμένα να εισπνεύσουν θερμά αέρια και καπνό πολύ πριν φτάσουν οι φλόγες.

Επίσης, πρέπει να επισημανθεί ότι στα Κύθηρα υπάρχουν πολλά σημεία, κυρίως σε παραλίες, όπου υπάρχει μία μόνο οδική πρόσβαση. Μια πυρκαγιά εκεί μπορεί να οδηγήσει εύκολα σε εγκλωβισμό και έκθεση σε κίνδυνο τόσο για κατοίκους όσο και για επισκέπτες, που μάλιστα δεν γνωρίζουν καλά την περιοχή. Εκεί, περισσότερο από οπουδήποτε αλλού, απαιτείται προσοχή και σε περίπτωση εντοπισμού πυρκαγιάς ταχύτατη αντίδραση (ενημέρωση Πυροσβεστικού Σώματος, ταχύτατη απομάκρυνση όσο η πρόσβαση είναι ανοικτή, ή σε άλλη περίπτωση έγκαιρη επιλογή της καλύτερης στρατηγικής για ασφάλεια).

Να θυμόμαστε ότι το τηλέφωνο Πυροσβεστικής Υπηρεσίας είναι το **199** και ο πανευρωπαϊκός αριθμός κλήσεων εκτάκτου ανάγκης το **112**.

Έργο : «Καινοτόμα δράση για την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών στα Κύθηρα με την κινητοποίηση και συνεργασία του πληθυσμού, πιλοτικά σε 3 οικισμούς»

- **ΕΕΠΦ – Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης**
Νίκης 20, Αθήνα 105 57, <https://eepf.gr/el/>
- **ΕΛΓΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» - Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων**
Τέρμα Αλκμάνος, 11528, Αθήνα, <http://www.fria.gr/>
Συντάκτες: Δρ. Γαβριήλ Ξανθόπουλος – Δρ. Μιλτιάδης Αθανασίου –
Κωνσταντίνος Καούκης – Γεώργιος Μάντακας
Τηλ. +30-210-7793142, email: gxnrct@fria.gr